

Nr 20.

Av herr **Holmbäck m. fl.**, om ökat anslag till lagberedningen.

Av nu pågående lagstiftningsarbeten på civilrättens område är utan tvivel lagberedningens arbete med revision av jordabalken det mest omfattande och betydelsefulla. Detta arbete — som utgör ett led i revisionen av 1734 års lag — avser icke blott ännu gällande delar av själva balken utan också en mängd andra författningar inom jordrättens område. Det inbegriper även åtskilliga centrala ämnen, som ännu icke blivit föremål för någon fullständig behandling i lag.

Såsom närmare framgår av beredningens skrivelse till Kungl Maj:t den 15 november 1950 — vilken såsom bilaga fogas till denna motion — har revisionsarbetet en alldeles särskild betydelse från jordpolitisk synpunkt. I beredningens uppdrag ingår sålunda att söka råda bot på det allvarliga missförhållandet, att i samband med jordöverlåtelse och arvskiften förekomma privata delningar vid sidan av den legala fastighetsbildningen. Av största vikt för det allmänna äro också de överväganden, som beredningen med anledning av riksdagsskrivelser skall företaga beträffande möjligheterna till en vidgad användning av tomträttsinstitutet och till en förstärkning av tomträttens värde som kreditobjekt. Detsamma gäller den av riksdagen begärda reformen av servitutsrätten och därmed sammanhängande rättsförhållanden. En i vissa delar genomgripande reform av inskrivningsväsendet är påkallad av hänsyn till fastighetsomsättningen och fastighetskrediten.

Efter det att beredningen avlåtits sin omförmälda skrivelse har, såvitt angår de av staten bekostade skiftena inom Kopparbergs län, behovet av åtgärder mot fortsatt sämjedelning kraftigt understrukits i den av riksdagens revisorer år 1950 avgivna berättelsen. Revisorerna, som behandlat denna fråga under § 25, ha inhämtat, att på vissa håll den mark, som undergått provskifte eller laga skifte enligt dalalagen, ånyo vore föremål för sämjedelningar. Förnyade sämjedelningar inom de skiftade områdena innebure icke endast en fara för att vid skiftena redan vurna förbättringar tillspillogåves; därjämte måste ifrågasättas, huruvida hela den skiftesverksamhet, som här påginge och förestode, kunde komma till avsedd och bestående nytta. I utlåtande till Kungl. Maj:t den 9 januari 1951 över detta avsnitt av berättelsen har lantmäteristyrelsen i likhet med revisorerna funnit det vara av synnerlig vikt, att åtgärder snarast vidtagas för att förhindra att de med stora kostnader från statens sida sammandragna brukningsenheterna ånyo splittras. Lantmäteristyrelsen, som överväger vissa provisoriska åtgärder i detta syfte, framhåller, att frågans slutliga lösning är beroende av att beredningens förslag till ny jordabalk genomföres. Det är därför enligt lantmäteristyrelsens mening angeläget, att beredningens arbete på allt sätt underlättas och påskyndas.

Vidare bör nämnas, att den till jordabalksrevisionen hörande lagstiftningen till förhindrande av sämjedelning är av största betydelse för fastighetsbildningssakkunnigas arbete. Detta samband belyses närmare i en artikel i tidskriften Från departement och nämnder 1950 nr 23.

Arbetet med jordabalksrevisionen har från början haft att kämpa med stora svårigheter på grund av brist på arbetskraft. Medan beredningen under tidigare revisionsarbeten av denna omfattning regelmässigt bestått av ordförande och tre ledamöter, utgöres beredningen för närvarande endast av ordförande och två ledamöter. Härtill kommer att beredningens arbetskrafter av statsmakterna i betydande utsträckning anlitas även för andra uppdrag.

I sin förut omnämnda skrivelse anför beredningen, att revisionsarbetet icke kan slutföras inom önskvärd tid med beredningens nuvarande organisation, även om arbetskrafterna finge helt ägna sig åt revisionsarbetet. Beredningen har därför i skrivelsen hemställt, att beredningens arbetskrafter måtte förstärkas med en sekreterare och att anslaget till beredningen för nästa budgetår måtte höjas för att möjliggöra denna förstärkning. I statsverkspropositionen har statsrådet och chefen för justitiedepartementet vid punkt 5 i andra huvudtiteln visserligen vitsordat, att det — särskilt med tanke på revisionsarbetets betydelse från jordpolitisk synpunkt — framstår som angeläget, att beredningens arbete snarast fullföljes. Statsrådet har emellertid förklarat sig i rådande läge nödgad avstå från att framlägga förslag om utökning av beredningens arbetskrafter. I enlighet härmed har i propositionen beredningens anslag beräknats efter nuvarande organisation.

I rådande statsfinansiella läge måste uppenbarligen stor sparsamhet iakttagas med statens medel. Även med beaktande härav är det dock i hög grad påkallat, att beredningen nu erhåller den begärda förstärkningen av sina arbetskrafter. Med hänsyn till de viktiga allmänna intressen som revisionsarbetet skall tillgodose är det olyckligt, att beredningen på grund av bristande arbetskraft icke kan fullborda sitt arbete inom önskvärd tid. Den erforderliga höjningen av beredningens anslag belöper sig till ett relativt obetydligt belopp. Om beredningen får en sekreterare från och med den 1 juli 1951, skulle anslaget för budgetåret 1951/52 behöva i runt tal ökas med 19 000 kronor, motsvarande lön till sekreteraren efter löneklass 33 jämte dagarvode.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen ville till lagberedningen för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 86 000 kronor.

Stockholm den 19 januari 1951.

Åke Holmbäck.

Nils A. Larsson.

A. Hermansson.

K. G. Ewerlöf.

Osc. Werner.

Till Konungen.

Det arbete med revision av jordabalken, som lagberedningen för närvarande sysslar med, avser ett stort antal lagfrågor inom den allmänna jordrättens område. Arbetet omfattar icke blott ännu gällande delar av själva balken utan också en mängd andra författningar, avseende bl. a. gränsdragningen mellan fast och lös egendom, lagfart och inteckning, hävd, återköpsrätt, nyttjanderätt, tomträtt och servitut. Det inbegriper därjämte åtskilliga betydelsefulla ämnen, som ännu icke blivit föremål för någon fullständig behandling i lag, främst köp, byte och gåva, grannelagsrätten och olika slag av avkomsträtt. Allt detta material, som här endast exemplifierats, skall sammanföras till en ny jordabalk.

En alldeles särskild betydelse har detta revisionsarbete från jordpolitisk synpunkt. För närvarande föreligger en bristande överensstämmelse mellan å ena sidan köpeavtalets rättsverkningar och å andra sidan de normer för fastighetsbildningen, vilka med hänsyn till allmänna intressen uppställts inom jorddelningslagstiftningen. Köp av ett jordområde medför giltigt äganderättsförvärv, även om området icke är sådant att det kan godkännas såsom fastighet i lantmäteriteknisk mening och fånet lagfaras. Genom dylika arealöverlåtelser tillskapas ej sällan fastigheter med åsidosättande av reglerna för fastighetsbildning. En liknande oegentlighet kan uppkomma, då överlåtelsen avser kvotdel av fastighet och meningen icke är att fastigheten skall innehas odelad under samäganderätt. I detta fall företages ofta en privat delning på marken, och någon laga delning begäres icke eller kan på grund av de jordpolitiska villkoren för en sådan delning icke komma till stånd. Förvärvet av den ideella andelen — vilken i realiteten utgör en sämjedelningslott — äger emellertid bestånd och kan lagfaras; sämjedelningsloten kan också bli föremål för inteckning. Även överlåtelse av andel i mark som är samfällad för flera fastigheter anses tillåten, och också på denna väg kan därför en irreguljär fastighetsbildning uppkomma.

Förekomsten av jordöverlåtelser, som leda till sämjedelning, reducerar betänkligt betydelsen av fastighetsindelningen och de jordpolitiska villkoren för fastighetsbildning. I syfte att råda bot på detta allvarliga missförhållande har lagberedningen i den år 1947 avgivna första delen av förslag till jordabalk föreslagit, att överlåtelse av ett jordområde skall för sin giltighet vara beroende av laga delning, att överlåtelse av andel i fastighet likaledes skall vara beroende av sådan delning, om fastigheten icke skall innehas odelad under samäganderätt eller i enkelt bolag, samt att andel i samfällad mark ej skall kunna för sig överlåtas. För att dessa bestämmelser skola ha önskad effekt förutsättas vissa inom lagberedningen diskuterade ändringar i reglerna om lagfart och inteckning: särskild lagfart skall icke vidare kunna meddelas på andel i fastighet, gemensam lagfart skall reserveras för fall av äganderättsgemenskap, och förbud skall stadgas mot inteckning av andel i fastighet. — Av än större vikt är att förhindra den nu talrika uppkomsten av sämjedelningar i samband med arvskiften. Lagberedningen har därför att föreslå en motsvarande reglering i fråga om fång genom arv (och testamente).

I detta sammanhang må erinras om att landshövdingen Gustaf Andersson och överlantmätaren C. A. Ramberg i skrivelse den 15 oktober 1950

till statsrådet och chefen för justitiedepartementet påvisat risken för att resultaten av de med statsmedel bekostade provskiftena inom Kopparbergslän spolieras genom sämjedelningar och understrukit angelägenheten av en skyndsam utredning rörande de åtgärder som kunna vidtagas till förhindrande av fortsatt sämjedelning.

Det bör även framhållas att den till jordabalksrevisionen hörande lagstiftningen till förhindrande av sämjedelningar är av avgörande betydelse för lösande av fastighetsbildningssakkunnigas uppgift.

Av största vikt för det allmänna äro också de överväganden som lagberedningen med anledning av riksdagsskrivelser har att företaga beträffande möjligheterna till en vidgad användning av tomträttsinstitutet och till en förstärkning av tomträttens värde som kreditobjekt. Särskilt med tanke på tätorterna framstår en reform av servitutsrätten och därmed sammanhängande rättsförhållanden som angelägen; även en sådan reform har påkallats i en riksdagsskrivelse.

En i vissa delar genomgripande reform av inskrivningsväsendet är påkallad av hänsyn till fastighetsomsättningen och fastighetskrediten. Ett ofta uttalat önskemål är att fastighetsboken skall tilläggas offentlig trovärdighet, så att man kan förlita sig på riktigheten av däri gjorda anteckningar och på de inskrivna rättigheternas giltighet — en reform som redan genomförts i våra grannländer Danmark och Norge. Andra önskemål äro att frigöra penninginteckning från beroendet av personlig fordran och att förenkla de komplicerade, för allmänheten svårfattliga reglerna om gemensamma inteckningar.

Detta synnerligen omfattande och betydelsefulla revisionsarbete har från början haft att kämpa med stora svårigheter på grund av brist på arbetskraft. Medan lagberedningen under tidigare revisionsarbeten av denna omfattning regelmässigt bestått av ordförande och tre ledamöter, utgöres lagberedningen för närvarande endast av ordförande och två ledamöter. Härtill kommer att lagberedningens arbetskrafter — i motsats till vad under andra revisionsarbeten varit fallet — i betydande utsträckning anlitas även för andra uppgifter.

Det är tydligt, att med lagberedningens nuvarande organisation revisionsarbetet icke kan slutföras inom önskvärd tid. Detta gäller, även om arbetskrafterna finge helt ägna sig åt revisionsarbetet. Om arbetet skall kunna fullbordas inom skäligen tid, är det därför nödvändigt att lagberedningens arbetskrafter förstärkas med en sekreterare från och med den 1 januari 1951. Avlöningskostnaden för sekreteraren under första halvåret 1951 kan täckas av förefintlig reservation på lagberedningens anslag. För budgetåret 1951/52 kräves, med hänsyn till att reservationen kommer att till större delen tagas i anspråk, en höjning av anslaget med 30 000 kronor.

Med stöd av det anförda får lagberedningen i underdånighet hemställa, att lagberedningens arbetskrafter förstärkas med en sekreterare från och med den 1 januari 1951 samt att lagberedningens anslag höjes med 30 000 kronor för budgetåret 1951/52.

Underdånigst

På lagberedningens vägnar

N. Gärde.

Stockholm den 15 november 1950.